

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
ДС/СС 05/4-02 бр. 1607/1-ХІ/З
06.11.2014. године

На основу члана 231. став 1. алинеја 17. и члана 278. Статута Факултета, Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој XV редовној седници, одржаној дана 06.11.2014. године, донело следећу

О Д Л У К У

Прихвата се Извештај комисије са оценом докторске дисертације: СТАТУС ОБЈАШЊЕЊА У РАСПРАВИ О НАУЧНОМ СТАТУСУ СОЦИОКУЛТУРНЕ АНТРОПОЛОГИЈЕ, кандидата Нине Куленовић и одобрава усмена одбрана.

Универзитет је дао сагласност на предлог теме 03.09.2013. године.

Кандидат Нина Куленовић објавила је рад: Уфологија: порекло једне «науке» у популарној култури, Етнолошкоантрополошки проблеми 2(7), 2012.

Доставити:

1x Универзитету у Београду
1x Комисији
1x Стручном сараднику за
докторске дисертације
1x Шефу Одсека за правне послове
1x Архиви

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА

Проф. др Милош Арсенијевић

Факултет Филозофски
04/1-2 бр.6/2589
(број захтева)
7.11.2014.
(датум)

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
Веће научних области
друштвено-хуманистичких наука
(Назив већа научних области коме се захтев упућује)

ЗАХТЕВ

за давање сагласности на реферат о урађеној докторској дисертацији

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на реферат о урађеној докторској дисертацији кандидата

Нине (Рифат) Куленовић
(име, име једног од родитеља и презиме)

КАНДИДАТ Нина (Рифат) Куленовић
(име, име једног од родитеља и презиме)

пријавио је докторску дисертацију под насловом:

Статус објашњења у расправи о научном статусу социокултурне антропологије

Универзитет је дана 3.09.2013. својим актом под бр 61206-3482/2-13 дао сагласност на предлог теме докторске дисертације која је гласила:

Статус објашњења у расправи о научном статусу социокултурне антропологије

Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата

Нине (Рифат) Куленовић
(име, име једног од родитеља и презиме)

образована је на седници одржаној 25.09.2014. одлуком факултета под бр 1307-ХП/4 у саставу:

Име и презиме члана комисије	звање	научна област	установа у којој је запослен
1. др Милош Миленковић	редовни проф.	етнологија-антропологија	Филозофски ф.
2. др Александар Бошковић	редовни проф.	исто	исто
3. др Ева Камерер	доцент	филозофија	исто
4. др Александра Зорић	доцент	филозофија	исто
5. др Марко Пишев	истраживач приправник	етнологија-антропологија	исто

Наставно-научно веће факултета прихватило је извештај Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације на седници одржаној дана 6.11.2014.

Прилог: 1. Извештај комисије са предлогом 2. Акт Наставно-научног већа факултета о усвајању извештаја 3. Примедбе дате у току стављања	ДЕКАН ФАКУЛТЕТА Проф. др Милош Арсенијевић
---	---

Univerzitet u Beogradu
FILOZOFSKI FAKULTET
Nastavno-naučnom veću

Na sednici Nastavno-naučnog veća, održanoj 25.09.2014. godine, izabrani smo u komisiju za ocenu i odbranu rukopisa doktorske disertacije „Status objašnjenja u raspravi o naučnom statusu sociokulturne antropologije“ kandidatkinje Nine Kulenović. Pošto smo pročitali disertaciju i procenili njen kvalitet, i nakon što smo razmotrili prateću dokumentaciju, podnosimo veću sledeći

IZVEŠTAJ

U skladu sa „Standardima rada Veća naučnih oblasti društveno-humanističkih nauka“ odn. „Standardnim delovima koje treba da sadrži Referat o završenoj doktorskoj disertaciji“ koje je pomenuto Veće donelo u aprilu 2011. godine.

Osnovni podaci o kandidatu i disertaciji

Nina Kulenović, master etnologije-antropologije, istraživač-saradnik Instituta za etnologiju i antropologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu, rođena je 1986. godine u Beogradu, gde je završila osnovnu školu i gimnaziju, i diplomirala etnologiju i antropologiju (2010) odn. masterirala (2011) na matičnom fakultetu. Dobitnik je nagrade „Dušan Bandić“ za najbolji diplomski rad odbranjen na Odeljenju u školskoj 2009/2010. godini, kasnije objavljen pdo naslovom “Socijalna ontologija u filmu Avatar”. Njen master rad nosio je naslov „Izmišljanje ufologije: konstrukcija nauke o vanzemaljcima“ I takođe je objavljen kao samostalna monografija. Tokom studija, bila je stipendista Fonda za mlade talente Republike Srbije. Od 2011. godine zaposlena je u Institutu za etnologiju i antropologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu, najpre kao istraživač-pripravnik, a potom kao istraživač-saradnik. Bila je učesnica

istraživačkog projekta *Urbano kulturno nasleđe i religioznost u savremenom kontekstu i okruženju* koje je podržalo Ministarstvo kulture Republike Srbije. Trenutno je angažovana na naučnoistraživačkom projektu *Antropološko proučavanje Srbije: od kulturnog nasleđa do modernog društva* koje Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije realizuje na Filozofskom fakultetu u Beogradu. Kao doktorant-saradnik u nastavi na Odeljenju za etnologiju i antropologiju, angažovana je na predmetima Metodologija etnologije i antropologije, Nacionalna etnologija/antropologija – Religija i Etnologija sveta – komparativna religija na osnovnim studijama i na predmetu Opšta metodologija etnologije i antropologije na master studijama. Do sada je, pored dve pomenute monografije, objavila niz samostalnih i kolektivnih naučnih članaka i poglavlja u kolektivnim monografijama.

Doktorska disertacija Nine Kulenović „Status objašnjenja u raspravi o naučnom statusu sociokulturne antropologije“ oblikovana je prema „Uputstvima za oblikovanje doktorskih disertacija Univerziteta u Beogradu i odgovara standardima očekivanim od završnih radova na doktorskim studijama našeg Univerziteta. Disertacija je relativno obimna tj. duža od standardne. Sadrži 335 štampanih strana A4 formata odn. oko 147 hiljada reči ili 1,046,935 slovnih mesta, što odgovara obimu od preko 36 autorskih tabaka. Pojedini rezultati dokorskog istraživanja su, kao što je propisano, objavljeni u relevantnom časopisu, kategorije M24.

Predmet i cilj disertacije

Osnovni predmet disertacije je kontinuirana rasprava o naučnom statusu sociokulturne antropologije, koja se u radu posmatra kroz prizmu spora o statusu objašnjenja u antropologiji. Reč je o sporu koji nikada nije formalno okončan, koji disciplina nasleđuje iz vremena akademske institucionalizacije društveno-humanističkih nauka („spor oko metoda“), a koji je duže od veka uspeo da se retencijom uvreži, opterećujući (ili obogaćujući) metodološku imaginaciju stručnjaka do danas. Rehabilitujući i perpetuirajući devetnaestovekovnu borbu oko metoda u svojim različitim oblicima, antropolozi su duž disciplinarnog spektra podeljeni na „pozitiviste“ i „antipozitiviste“, „opservacioniste“ i „konstruktiviste“, „naučnike“ i „humaniste“, „naturaliste“ i „antinaturaliste“, „nominaliste“ i „esencijaliste“, „racionaliste“ i „relativiste“, „univerzaliste“ i „partikulariste“, „objektiviste“ i „subjektiviste“, metafizičke, ontološke, epistemološke i teorijske „realiste“ i „antirealiste“, „etičare“ i „emičare“, na one koji teže

objašnjenju i one koji teže razumevanju proučavanih fenomena, na nomotetičare i ideografe, na metodološke moniste i metodološke pluraliste, metodološke individualiste i metodološke holiste. Sociokulturni antropolozi koji teže levoj strani gorenavedenih opozicija po pravilu smatraju antropologiju naukom, verujući da upravo one karakteristike do kojih oni drže mogu i moraju stajati u temelju antropologije kao nauke, braneći je od, po naučni status (navodno) destruktivnih, uticaja (navodno) intelektualno neodgovornih i antinaučno nastrojenih antropologa bližih desnoj strani spektra – čije (navodno) nepoznavanje ili nerazumevanje naučne *metodologije* preti da ugrozi naučni status antropologije, čineći antropologiju eksplanatorno ispraznom i društveno neodgovornom disciplinom. Antropolozi koji teže desnoj strani spektra, pak, po pravilu vide prve kao scijentiste čije (navodno) nerazumevanje specifičnosti *predmeta* antropološkog proučavanja vodi (navodno) nekritičkom i podjednako destruktivnom podražavanju metodološkog modela (navodno) preuzetog iz prirodnih nauka.

Osnovni cilj ove disertacije bio je da nadomesti nedostatak studije, na globalnom planu, u kojoj bi se debate o naučnom statusu discipline sistematizovale i analizirale kao debate o njenom eksplanatornom statusu odn. o kriterijumima, tipovima i upotrebama objašnjenja u antropologiji. Kroz kombinovanu prizmu istorije antropoloških teorija i metoda, antropologije nauke, antropologije antropologije, opšte metodologije nauka i filozofije nauke – disertacija problematizuje i preispituje status objašnjenja u sociokulturnoj antropologiji, težeći da osvetli kako osnove za privilegovanje i prihvatanje određenog tipa objašnjenja kao jemca naučnosti antropologije tako i osnove za diskvalifikovanje i odbacivanje određenog tipa objašnjenja, bilo zbog eksplanatornog neuspeha, s jedne strane, ili zbog nelegitimnosti ili nekog drugog neepistemološkog razloga, s druge. Oslanjajući se u disertaciji na tako kombinovanu istraživačku platformu, kandidatkinja je nastojala da pokaže kako je spoj internih faktora (metodološko-epistemološki uvidi osnaženi dijalogom sa uvidima eksternalistički orijentisane postpozitivističke filozofije nauke) i eksternih faktora (odsustvo teorijskog, metodološkog i epistemološkog konsenzusa u samoj antropološkoj zajednici u sinergiji sa globalnim društvenim, političkim, ideološkim, etičkim i drugim pritiscima) u istoriji discipline uslovio menjanje i borbu za uspostavljanje slike antropološke nauke, koja je posmatrana kroz prizmu rasprave o njenom eksplanatornom kapacitetu.

Osnovne hipoteze od kojih se polazilo u istraživanju

Osnovna hipoteza istraživanja jeste da postoji snažna korelacija između teorijskih i metodoloških struktura, u tolikoj meri da se one mogu smatrati neodvojivim, a da je objašnjenje, odnosno eksplanatorni potencijal, tačka konvergencije koja se može iskoristiti za proveru toga da li je razdvajanje teorijskih i metodoloških struktura uopšte i moguće.

Osnovne hipoteze disertacije jesu:

- da se tip objašnjenja za koje se tvrdi da antropologija treba ili da sledi, i u svojim istraživanjima primenjuje, nalazi u središtu antropološkog trougla između neretko oprečno shvaćenih: predmeta, metoda i teorijski postuliranih ciljeva antropologije, da neposredno zavisi od sadržaja i konjunkcije ovih pojmova, kao i od „modelâ naučnosti“ ili „slikâ nauke“ koje su sociokulturni antropolozi sledili;
- da odgovori u velikoj meri zavise pre svega od eksternih faktora u odnosu na sam eksplanatorni mehanizam sociokulturne antropologije, što je i osnovna hipoteza u disertaciji sprovedenog istraživanja;
- da pitanja, koja se u opštoj metodologiji antropoloških istraživanja posmatraju kao metodološka pitanja, jesu vrlo često pitanja koja se u drugim kontekstima (bilo da je reč o drugim disciplinama ili o samoj filozofiji) posmatraju kao:
  - (a) metafizička,
  - (b) socijalno-politička,
  - (c) etička (u smislu primenjene ili proceduralne etike)

Jednostavno formulisano, osnovna hipoteza disertacije jeste ta da postoji snažna korelacija između teorijskih i metodoloških struktura, u tolikoj meri da se one mogu smatrati nerazdvojivim, a da je objašnjenje, odnosno eksplanatorni potencijal, tačka konvergencije koja se može iskoristiti za proveru toga da li je razdvajanje teorijskih i metodoloških struktura uopšte i moguće. Osnovni zaključak koji se nudi jeste da se veliki deo spora, koji se u antropologiji čita kroz prizmu eksplanatornog kapaciteta i naučnog statusa antropologije može, s jedne strane, pripisati epistemološkim čvorovima koji nisu razvezani ni u filozofiji nauke, opštoj metodologiji i filozofiji jezika dok se, s druge strane, koreni dugovečnosti rasprave mogu pronaći u tome što su neretko u pitanju metafizički, socio-politički i etički sporovi koji se – onda kad se raspravljaju implikacije (i temelji) antropološkog rada i onda kad se promišljaju problemi u stvarnom svetu u kojem antropologija nastaje, menja se i koristi, koji treba da opiše, objasni (ili da na njega utiče)

– prebacuju na teren metodoloških rasprava u nadi da ih je u tom domenu i moguće rešiti od teorije – i od socio-političkih i etičkih konteksta u kojima ove teorije nastaju, menjaju se i funkcionišu – nezavisnim metodološkim sredstvima.

Kratak opis sadržaja disertacije

Tekst disertacije strukturisan je u osam poglavlja: „Uvod“, „Ideali naučnosti i slike nauke“, „Metodološki pluralizam: predmet kao kriterijum razgraničenja između prirodnih i društveno-humanističkih nauka“, „Neoscijentizam: za ili protiv?“, „Metodološki individualizam nasuprot metodološkom holizmu: implikacije i značaj ove rasprave za raspravu o naučnom statusu antropologije“, „Rasprava o racionalnosti: implikacije i značaj ove rasprave za raspravu o naučnom statusu antropologije“, „Realizam nasuprot antirealizmu: implikacije i značaj ove rasprave za raspravu o naučnom statusu antropologije“ i „Završna razmatranja“, uz obiman spisak literature na kraju teksta koji sadrži preko dvesta relevantnih bibliografskih jedinica.

U „Uvodu“ kandidatkinja opširno i detaljno uvodi čitaoca u istorijat osnovnog metodološkog problema sociokulturne antropologije – problema naučnog statusa discipline. Osim uobičajenih obaveznih formalnih odlika uvodnog poglavlja, kao što su iznošenje predmeta, cilja, osnovnih hipoteza, teorijsko-metodološkog okvira i naučne i društvene relevancije ovog doktorskog istraživanja te pregleda stanja istraživane problematike, koji su svi izneti temeljno i jasno, „Uvod“ je posebno interesantan s obzirom na to da je njime obuhvaćena analiza povezanosti spora o naučnom statusu i spora o eksplanatornom kapacitetu antropoloških istraživanja, koja bi mogla da čini i prvo, nezavisno poglavlje. Precizno definišući vezu između ova dva tipa spora u antropološkoj metodologiji, kandidatkinja u ovako neuobičajeno dugom uvodnom poglavlju izvodi dokaz legitimnosti istorijsko-metodološkog promišljanja pomenute veze i uverava čitaoca u neophodnost ovakve analize, u čemu i uspeva, legitimišući svoje istraživanje ali i pronalazeći razloge za obim disertacije veći od uobičajenog.

U poglavlju „Ideali naučnosti i slike nauke“, Nina Kulenović se latila zadatka da razloži hipotezu da tip objašnjenja za koji se tvrdi da bi antropologija trebalo da sledi zavisi od promenljive „slike nauke“ u odnosu na koje su antropolozi sameravali svoje ciljeve, od fluidne konceptualizacije predmeta proučavanja i pokretnog, njima odgovarajućeg, eksplanatornog uporišta; te da postavi uporišne tačke hipoteze da su pitanja koja se u opštoj antropološkoj

metodologiji posmatraju kao metodološka pitanja zapravo metafizička, socio-politička i etička pitanja. Razrađujući pretpostavku da je teorija konstitutivna za metod, kandidatkinja razmatra pitanje da li (eventualni) drugačiji ontološki status predmeta proučavanja društvenih i prirodnih nauka za sobom nužno povlači i metodološke razlike među disciplinama ili je pak predmet proučavanja sasvim irelevantan za naučni status – u skladu s tvrdnjom da naučnost ne zavisi od predmeta proučavanja, već od formalizaciji podložne, adekvatno normirane i dosledno primenjene metodologije. Kandidatkinja svestrano predstavlja ključne tačke iz šire istorije metodoloških rasprava začetih u vreme institucionalizacije društveno-humanističkih nauka koje su, kako kandidatkinja kontekstualizacijom posebno pokazuje, iako prividno anahrone i prevaziđene, u formi prilagođenoj potrebama discipline igrale centralnu ulogu u metodološkim raspravama centriranim na naučni status discipline.

U poglavlju „Metodološki pluralizam: predmet kao kriterijum razgraničenja između prirodnih i društveno-humanističkih nauka“ – poglavlju koje čini logičan i koherentan nastavak, dopunu ili naličje prethodnog poglavlja – za potrebe razumevanja temeljnih postavki disertacije ispravno iznova kontekstualizujući rasprave o naučnom statusu antropologije fokusirane na eksplanatorni kapacitet discipline u širu metodologiju i filozofiju društveno-humanističkih nauka, kandidatkinja predočava argumente koji su tokom istorije antropoloških teorijsko-metodoloških polemika iznošene u prilog metodološkom pluralizmu, stanovištu koje pod sumnju stavlja tvrdnju da je sve nauke moguće normirati u skladu sa jednim metodološkim modelom, imajući u vidu tvrdnje da je u društvenim naukama, zbog osobene prirode njihovog predmeta, taj model nemoguće, nepotrebno i naučno/istraživački destruktivno primeniti. Kandidatkinja posebno, i na nizu primera relevantnih kako za antropološku metodologiju tako i za metodologiju društveno-humanističkih nauka opšte uzev, predstavlja ključne sporne tačke ideje da se objašnjenje (bilo u prirodnim bilo u društvenim naukama) može redukovati na iz konteksta izmešteni, atemporalni formalni metodološki model, predstavljajući implikacije pomenutog stanovišta u pogledu percepcije naučnog statusa antropologije.

Zaključak ponuđen na kraju poglavlja predstavlja rezultat analize iznesene u prethodna dva poglavlja i, slobodno se može reći, po obimu, kvalitetu i istančanosti argumentacije daleko prevazilazi očekivanja koja se stavljaju pred sumarni zaključak, tako da bi – dopunjen uvidima koji će u narednim poglavljima svakako i uslediti – gotovo mogao funkcionisati kao zaključak čitave disertacije. U skladu sa osnovnom pretpostavkom koju kandidatkinja u disertaciji postavlja

– pretpostavkom da je objašnjenje, odn. eksplanatorni potencijal, moguće postaviti kao tačku konvergencije koja se može iskoristiti za proveru toga da li je razdvajanje teorijskih i metodoloških struktura uopšte i moguće – kandidatkinja potvrđuje i elaborira osnovne hipoteze, vešto pripremajući čvrst temelj na kom će se graditi iduća poglavlja disertacije.

U poglavlju „Neoscijentizam: za ili protiv?“, kandidatkinja se posvetila osvetljavanju osnovnih teorijskih, metodoloških i epistemoloških premisa kognitivne antropologije, antropološke podoblasti iznedrene sredinom pedesetih godina XX veka u okviru američke antropologije. Relevantnost detaljnog prikazivanja i kritičkog prikazivanja osnovnih teorijskih postulata, metodoloških i eksplanatornih obećanja, te metodoloških i epistemoloških problema na primeru konkretne antropološke „škole“ u kontekstu disertacije kandidatkinja opravdano pronalazi u više izvora. S jedne strane, kognitivna antropologija je u velikoj meri iznedrena eksplicitnim pokušajem da se antropologija „ponaučni“ i učini „formalnom naukom“ formalizacijom etnografskog metoda, odn. pregnućem da figurira kao disciplinarni zaokret kojim bi se izbegle ključne tačke optužbe upućivane „nenaučnim“ pristupima u antropologiji (upliv subjektivnosti istraživača odn. nedostatak objektivnosti, nemogućnost intersubjektivne provere istraživanjem generisanih rezultata i nemogućnost njihovog opovrgavanja, nekumulativni karakter antropološkog znanja, nemogućnost izvođenja opštih zakona, nedostatak kauzalnih objašnjenja i predikcija, itd.). Nakon detaljnog predstavljanja osnovnih postavki kognitivne antropologije, kandidatkinja je uverljivo demonstrirala da je kognitivna antropologija, uprkos pretenzijama na naučnost i nasuprot njenom tobož formalnom karakteru, završila u istim onim metodološkim ćorsokacima koje su postale simptomatične za potonju interpretativnu antropologiju koja nikad nije ni pretendovala da postane nauka, mereno standardima s čijih je stajnih tački kritikovana, a koja se iz perspektive „branilaca nauke“ posmatra kao vrhunac ili uvod u vrhunac „odnaučnjavanja“, te intelektualne degradacije i društveno neodgovornosti antropologije. Ne manje važno, kandidatkinja s jedne strane osvetljava puteve kojima je kognitivna antropologija, posmatrajući kulturu kao sebi svojstven sistem pravila utrla put proučavanju nauke kao kulture, svake sa svojim idiosinkratičnim sistemom pravila i svojstvenim temeljem njihovog opravdanja, koja je – poput bilo koje druge kulture – podložna proučavanju mehanizmima same antropologije.

Poglavlje „Metodološki individualizam nasuprot metodološkom holizmu: implikacije i značaj ove rasprave za raspravu o naučnom statusu antropologije“, kandidatkinja posvećuje raspravi o

eksplanatornom primatatu metodološkog individualizma ili metodološkog holizma, jednoj od najjstrajnijih i nasloženijih rasprava u društveno-humanističkim naukama. Kako ovo poglavlje demonstrira, spor individualizam/holizam u sebe upija čitav niz metafizičkih, socio-političkih i etičkih pretpostavki na čijim se temeljima brani jedna od ove dve pozicije ili kroz čiju se prizmu o na njima zasnovanom eksplanatornom kapacitetu prosuđuje. Kandidatkinja ukazuje na to da je – onda kad se govori o svesnom ili nesvesnom preuzimanju metodoloških modela iz susednih disciplina (na primer, filozofije nauke), onda kad se antropologija nastoji normirati u odnosu na određeni metodološki model, onda kad se u odnosu na jedan od mogućih eksplanatornih modela nastoji delegitimisati validnost na drugačijim osnovama ili u skladu s različitim ciljevima ustrojjenih objašnjenja ili onda kad se naučnost pripisuje samo jednom tipu objašnjenja – nužno imati na umu to da eksplanatorni modeli koji se nameću kao norma mogu biti ustanovljeni na jednom specifičnom eksplanatornom uporištu koje je ustanovljeno na jednom specifičnom metodološkom principu, preuzetom iz jedne specifične škole, a čije je korene moguće pronaći u eksternom idealu ili normi koje ne mora imati nikakve veze s metodologijom jedne discipline.

Poglavlje „Rasprava o racionalnosti: implikacije i značaj ove rasprave za raspravu o naučnom statusu antropologije“ skicira opšti tok rasprave koji služi za adekvatnije razumevanje načina na koji je rasprava o racionalnosti povezana sa raspravom o naučnom statusu antropologije. Jedno od osnovnih pitanja na koje se oslanja debata o racionalnosti, u sprezi sa eksternalističkom filozofijom nauke i raspravama pokrenutim kognitivnom antropologijom na paralelnim kolosecima, jeste, disciplinarnim rečnikom iskazano, kontroverzna ideja da je „sva nauka etnonauka“. U ovom poglavlju, kandidatkinja razmatra pitanje da li konsezus naučne ili društvene zajednice jeste taj koji proizvodi čitav niz različitih (potencijalno nesamerljivih) teorija, zasnovanih na različitim (i potencijalno nesamerljivim) premisama, koje na različit (i potencijalno nesamerljiv) način oblikuju karakter dokaza, te pitanje jeste li ili nije moguće pronaći vankontekstualni arbitar koji bi mogao prosuditi između rivalskih (bilo antropoloških među sobom, bilo antropoloških i nativnih) teorija. Kandidatkinja pokazuje kako je pomenuta dilema i u filozofiji nauke i u antropologiji debatovana s jedne strane kao interno raspravljana mogućnost iznalaženja paradigmatski nezavisnih kriterijuma racionalnosti, ali i kao eksterno (socio-politička i etička) pitanje univerzalnih kognitivnih kategorija ili jedinstva ljudske vrste, zaključujući da potencijalna nesamerljivost verovanja i kriterijuma na kojima su ona ustanovljena mogu biti neiscrpan predmet proučavanja antropologije, ali i društvena noćna mora onda kad se

nesamerljivost čita kao pitanje rešavanja društvenih sukoba ili kao pitanje uobličavanja „dobrog“ i „pravednog“ društva.

Poglavlje „Realizam nasuprot antirealizmu: implikacije i značaj ove rasprave za raspravu o naučnom statusu antropologije“ predstavlja kako novo poglavlje disertacije, tako i sumarno poglavlje u koje se skladno i koherentno slivaju svi prethodno izneseni zaključci, te poglavlje koje konačno objedinjeno razmatra noseće hipoteze postavljene u disertaciji. Kandidatkinja, na primeru rasprave između primata realizma i antirealizma uverljivo demonstrira da antropologija (vrlo često nesvesno) nasleđuje nerešene, konsenzusa lišene ili čak nerešive ili metafizičke sporove filozofije – a u konjunkciji internih faktora i faktora koji su tradicionalno posmatrani kao eksterni u odnosu na metodologiju – tretirajući ih kao probleme inheretne eksplanatornom kapacitetu i svojstvene pokušaju zasnivanja ili očuvanja naučnog statusa discipline. Nina Kulenović na nizu primera pokazuje kako i zašto je jedan filozofski problem dobio posebno akutan oblik u antropologiji tj. zašto se jedan filozofski (ili metafizički) problem (a) iz jedne perspektive, može čitati kao ključno pitanje odbrane naučnog statusa, eksplanatornog kapaciteta i društvenog kredibiliteta i odgovornosti antropologije onda kad se autorefleksivnim sagledavanjem naučne kulture kao jedne od mogućih kultura pitanje „stvarnosti“ entiteta postuliranih folklornim teorijama i kriterijuma za opravdanje i uzemljenje datih teorija prebacuje sa tradicionalnog predmeta proučavanja na teren opravdanja i uzemljenja same antropološke metodologije ili pak kao (b) iz druge perspektive, problem koji je sasvim irelevantan za metodologiju jedne nauke, utoliko što je u pitanju metafizički, društveno-politički i etički problem koji se čita kao metodološki problem, u nadi da ga je u sferi metodologije i moguće i rešiti. Zaključujemo da se kandidatkinja uhvatila u koštac sa nimalo jednostavnim zadatkom: sa zadatkom demonstriranja hipoteze da je eksplanatorni kapacitet moguće iskoristiti kao tačku konvergencije za proveru hipoteze da je metodološke strukture nemoguće razdvojiti od teorijskih struktura. Verujemo da je u tome i uspela, pokazujući da se odgovori na nominalno metodološka pitanja ne mogu tražiti u metodološkom algoritmu već u nerazlučivoj mešavini internih i eksternih faktora, te da ove interne i eksterne faktore nije moguće razdvojiti prostim potezom metodološke oštice jer će se odgovori na nominalno metodološka pitanja pre ili kasnije u nekoj tački sučiti s nizom metafizičkih i epistemoloških čvorova (koje nije, kao takve, moguće rasplesti metodološkim sredstvima) ili s nizom socio-političkih i etičkih čvorova (koje takođe nije moguće

rasplesti metodološkim sredstvima budući da su metodološka sredstva delom njima konstituisana i kroz njihove implikacije se prosuđuju).

„Završna razmatranja“, za danas uvreženu školsku formu doktorske disertacije pomalo neuobičajeno ne ponavljaju taksativno osnovne postavke i temeljne zaključke disertacije već iznose, pomalo poetski, lični zaključak kandidatkinje. Budući da su u glavnom tekstu disertacije temeljni zaključci izneseni odmerenim i objektivnim tonom, da su, na mestima na kojima je to bilo potrebno za razumevanje osnovnih argumenata, ponovljeni, spojeni sa novostečenim zaključcima, pa potom pravilno rekapitulirani, verujemo da je – u disertaciji koja od kandidata zahteva strogu objektivnost i hladnu uzdržanost – ova forma zaključka prihvatljiva, pa čak i poželjna.

Ostvareni rezultati i naučni doprinos disertacije

Fokusirajući debate o naučnom statusu sociokulturne antropologije na njen sporni eksplanatorni kapacitet, kandidatkinja je u disertaciji izabrala teži put u odnosu na postojeće analize koje naučni status discipline promišljaju s obzirom na istoriju njene akademske institucionalizacije ili na retorička svojstva koja disciplinu udaljavaju ili približavaju korpusu društvenih nauka ili humanističkih disciplina.

Zaključci

Navedene zaključke ponuđene u disertaciji, kandidatkinja podupire pre svega iscrpnim istorijskim istraživanjem antropoloških teorija i metoda, oslanjajući se pritom na opštu metodologiju društveno-humanističkih nauka filozofiju nauke. S jedne strane, na nizu primera, pravilno raspoređenih u čitavom tekstu disertacije, kandidatkinja uverljivo i pokazuje kako su tokom istorije antropologije ciljevi, predmet i metod figurirali kao promenljivi teorijski konstrukti pri čemu, kako iz teksta disertacije postaje jasno, uporište ne samo za konstruisanje već i za opravdanje ili legitimizovanje datih konstrukcije crpi iz društvene (socio-političke i etičke) ili metafizičke sfere. S druge strane, posmatrajući antropološku metodologiju kao neotuđiv deo istorije ideja – ideja koje uvek nastaju, održavaju se, transformišu itd. u određenom kontekstu – kandidatkinja demonstrira da je „naučnost“ objašnjenja „disciplinarno relevantnih

problema“ nemoguće postići pozivanjem na legitimnost nekakvog atemporalnog, iz konteksta izmeštenog, algoritma formalnog tipa.

Kandidatkinja se pri izradi ove disertacije suočavala s brojnim izazovima, među kojima izdvajamo: selekciju relevantnih primera iz duge i veoma polemične, često etičkim i političkim debatama impregnirane istorije metodologije antropoloških istraživanja; selekciju relevantnih bibliografskih jedinica iz, slobodni smo da konstatujemo, preobimne literatura iz metodologije socijalne i kulturne antropologije, nesrazmerno obimne u poređenju s drugim srodnim disciplinama, koja u disciplini postoji u odnosu na, uslovno rečeno, „čisto istraživačku produkciju“, i koja je tipična, da se poslužimo popularnom krilaticom, za disciplinu koja pati od „epistemološke hipohondrije“; konačno, mada ne i najmanje važno, kandidatkinja je bila primorana da disertaciju o tradicionalnoj, gotovo staromodnoj i time u vremenima akademske površnosti još vrednijoj metodološkoj temi, sameri sistemu doktorskih studija, odnosno da u trogodišnjem periodu položi doktorske kurseve i izradi disertaciju. S ovim izazovima ona se uspešno suočila, imajući u vidu školski karakter doktorskih studija a posebno dinamiku akademskog života koji se poslednjih godina, sporo mada temeljno, samerava biologističkim metaforama koje u gotovo neodarvinističkom ključu akademski život pretvaraju ne samo u takmičenje nalik na sportsko već i u preživljavanje najsposobnijih da se prilagode administrativnom neofizikalizmu, ostavljajući sve manje prostora za znanje, vrlinu, individualnost i kritičku radoznalost u korist postizanja rezultata po svaku cenu, takmičenja za mesto na top-listama, kolektivizacije insitucionalnog identiteta i treninga nasuprot promišljanju. U suočavanju s ovim izazovom kandidatkinja je uspela da napiše disertaciju koja podseća na temeljnije disertacije rađene u starom sistemu dokorskog istraživanja. Posebno raduje činjenica da u vremenima kada se, da citiramo Strategiju naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srbije, od društveno-humanističkih nauka eksplicitno zahteva da „unapređuju donošenje državnih odluka i promovišu nacionalni identitet“, što po sebi nisu ni glupavi ni sramni ciljevi, ali koji nikako ne mogu iscrpiti sociokulturne funkcije ovih disciplina, kandidatkinja uradila istraživanje koje pripada fundamentalnom istorijsko-metodološkom preispitivanju. Ovim istraživanjem, kandidatkinja je preispitala i potvrdila bateriju hipoteza, da se izrazimo očekivanim arhaičnim formalističkim metodološkim terminima, u vezi sa nerazdvojivošću etičko-političkih od teorijsko-metodoloških problema u istoriji antropoloških istraživanja.

Da zaključimo: ovde ocenjena doktorska disertacija ispunjava stroge standarde i visoke zahteve koje Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu stavlja pred svoje doktorante. Izrađena je ne samo prema odobrenoj prijavi već je i u mnogim elementima nadilazi, predstavljajući originalno i samostalno naučno delo, kojim je kandidatkinja demonstrirala sposobnost za bavljenje naučnoistraživačkim radom. Imajući u vidu sve navedeno, predlažemo Nastavno-naučnom veću Filozofskog fakulteta da odobri usmenu odbranu doktorske disertacije „Status objašnjenja u raspravi o naučnom statusu sociokulturne antropologije“ Nine Kulenović, za šta su se po našem mišljenju stekli svi uslovi.

U Beogradu,
06.10.2014.

KOMISIJA

---

prof. dr Miloš Milenković, mentor,
Odeljenje za etnologiju i antropologiju Filozofskog fakulteta u
Beogradu

---

prof. dr Aleksandar Bošković,
Odeljenje za etnologiju i antropologiju Filozofskog fakulteta u
Beogradu

---

doc. dr Eva Kamberer,
Odeljenje za filozofiju Filozofskog fakulteta u Beogradu

---

doc. dr Aleksandra Zorić,
Odeljenje za filozofiju Filozofskog fakulteta u Beogradu

---

dr Marko Pišev, naučni saradnik,
Institut za etnologiju i antropologiju Filozofskog fakulteta u
Beogradu

